

POLGÁROSODÁSI ÉS MODERNIZÁCIÓS FOLYAMATOK A FÖLDHÖZ VALÓ VISZONY TÜKRÉBEN

Kinda István:

Kontrasztok. Gazdálkodási minták két székelyföldi régióban.

IDEA, Kolozsvár, 2017. 280 oldal).

Két történeti székely régió, Marosszék és Háromszék gazdálkodási mintáinak összehasonlításával foglalkozik *Kinda István* a 2017-ben megjelent könyvében. Az elemzés figyelemre méltó nem csak az alkalmazott módszerek (mikroléptékű forrásfeltárás és történetírás, kulturális antropológia), hanem a fókuszba állított téma szempontjából is: a szerző a két székelyföldi régió polgárosodási és modernizációs folyamatait a fontosabb történelmi és gazdasági események mellett a közösségek földhöz való viszonyán keresztül igyekszik megragadni. Nagyon érdekesnek és a társadalomtudományi érdeklődés szempontjából hasznosnak mutatkozik a kutatás során beigazolódott feltételezés, amely szerint a közösségek földhöz és a föld megmunkálásának lehetőségeihez való viszonyulása (mentalitása) egyfajta válaszreakcióként értelmezhető a történeti korszakok sajátosságai által meghatározott társadalmi és gazdasági változásokra. Ez alapján ugyanazokra a makroszintű kihívásokra eltérő közösségi válaszok és egyéni stratégiák alakulnak ki, amelyek meghatározzák egy régió társadalmi és gazdasági szerkezetét.

A kiadvány összetett szerkezettel rendelkezik, a bevezető és összefoglaló fejezetek kívül 11, kronológiailag egymásra épülő, ugyanakkor önálló részből áll. Minden fejezet végén összegzés segíti az olvasót a szerző gondolatmenetének követésében.

A *Bevezető, célok, módszerek* fejezetben a szerző ismerteti a kutatás indoklását, céljait, terepét, valamint az alkalmazott módszereket. Az alapos bevezető révén már a kötet elején egyértelművé válik, hogy a kutató által vizsgálandó kérdésekkel, valamint a jelzett módszerek ötvözésével a szerző egy új megvilágításban kívánja elemezni két történeti székely régióban, az egykori Marosszéken, valamint Udvarhelyszéken végbemenő polgárosodási és modernizációs folyamatokat.

Az *Előzmények, források, kutatási módszerek* című fejezet közelebb visz a szerző témával kapcsolatos gondolkodásmódjának, több évig tartó adatgyűjtő munkájának megismeréséhez, ami ebben az esetben az elvégzett kutatás kontextusát is jelöli.

A következő, *A régió és a települések* című fejezet összképet nyújt a Kis-Küküllő és a Feketeügy mentén található székely települések társadalomtörténetének tényeiről, fontosabb mozzanatairól. Ezt követően, *A falusi gazdaságok földközpontúságáról* című részben egy hosszabb indoklás olvasható azzal kapcsolatban, hogy a szerző a kutatás elvégzése, valamint az eredmények értelmezése során miért döntött a *falusi gazdálkodók, földművesek, gazdák* kifejezések használata mellett.

A falusi élet a 20. század elején (1910-1940) című fejezet 6 alfejezetből áll (Az ugrástól a gazdaegyletig; „Kitántorgás” Amerikába; Román iskolát csináltak...; Leviták, papok, szekták; Mezítláb mentünk...Az infrastruktúra állapota; Összegző) és a trianoni döntés eredményeként bekövetkezett kihívásokat, valamint az azokra adott közösségi válaszokat elemzi a lokális etnikai és gazdasági eseményeken keresztül.

A „kicsi magyar világ” (1940-1944) című fejezet 4 része (A második világháború havadtői narratívái; Addig 70% nem ett kenyeret itt, puliszkát ettek...; Voltak beadások...; Ha az a magyar idő maradt volna... Összegző) a kicsi magyar világgként emlegetett 1940-44 közötti időszak társadalomtörténeti és gazdasági sajátosságait elemzi. Az alfejezetek címei olyan narratíva részletek, amelyek az események lokális közösségi értelmezését szemléltetik.

Az Oszmán életre kaptak a románok...(1944. szeptember 12. – 1948) című fejezet 8, kronológiai sorrendben egymást követő részből áll (A 44-es „répaszedés” Háromszéken; A sok szegénynek osztottak sokat...Földreform 1945-ben; Feljelentés, bosszú, konfliktus; Gazdasági rendeletek, parancsok; Rendfenntartás, fegyelem; Az államosítás (1948); A mezőföldi települések infrastruktúrája 1947-48-ban; Összegző) és ismerteti az 1944-1948 közötti időszak gazdasági és társadalmi mozzanatainak fontosabb következményeit az elemzett székely falvakban.

A kollektivizálási kampány (1949-1962) című fejezet 13 alfejezetben foglalja össze a jelzett társadalomtörténeti periódusban végbemenő változásokat. Az alfejezetek címei egy tematikai egységet alkotnak: *A földbirtokosok kiemelése; Kulákozás; Én is föld nélkül álltam bé...; Se ló, se szekér, se hám, se korbács, se kocsis – ereszd fiam, hadd menjen!; A társasok; A társalapítás egy példája: Havadtó; Aztán jött a jobbik falat: a kollektív!; Adminisztráció, propaganda, feljelentés; Több acél=több kenyér! Szövetkezetesítés, iparosítás; Szabadidő, művelődés, infrastruktúra; Kigyúlnak Iljics lámpái...; Milyen a kollektivista lakodalom?; Összegző.*

A kommunizmus kiteljesedése (1962-1989) fejezet a címben megjelölt korszak fontosabb, mikroléptékű történéseit mutatja be az idézett narratívákban körvonalázódó egyéni döntéseken és stratégiákon keresztül. A 7 alfejezet címei a következők: *Arra kényszerültünk, hogy a saját földünkről lopjunk...; Csépeljünk szemvesztéség*

nélkül! Propagandagépezet a megszorítások mögött; Területrendezési tervek és félelmek; A munkaerő-ellátás és nemzetpolitikai stratégiái; A „pult alatti” gazdaság; Művelődés minden fokon: recenzió a silóról; Azt már nem lehetett bírni sokáig... Összegző.

A következő fejezet címe egy olyan interjúrészlet – *Nem hittem, hogy ez a rendszer megdőljön! (1990-2007)* –, amely egy rendszerváltással kapcsolatos reflexiót szemléltet. Ez a tematikai egység 7 részfejezetben összegzi a rendszerváltás és az EU-hoz való csatlakozás közötti időszak földműveléshez és falusi gazdálkodáshoz kapcsolódó, fontosabb társadalomtörténeti mozzanatait: *Reprivatizálás; Földmérések, határviták; Kisüzemi alternatívák; Az agrárfalu új struktúrája; Cófalva népességstruktúrája; Az új évezred küszöbén; Akkor a cüvekekre jobban vigyáztunk... Összegző.*

A *Tendenciák az Európai Unió keretei között (2007-2017)* című rész alfejezetei (A 2008-as válság – narratívában; Összegző) az EU-s csatlakozás falusi társadalomra gyakorolt hatásait elemzik.

A *Struktúra és mentalitás a kutatott térségekben* című fejezet pedig a kutatási eredmények összegzését, konklúziókat tartalmazza a kötet elején megjelölt Kis-Küküllő és Feketeügy mentén található székely települések társadalomtörténetének tényei, fontosabb mozzanatai kapcsán (Alfejezetek: *Kis-Küküllő menti összkép; Feketeügy menti összkép; Összegző*)

Az utolsó, *Összefoglalás* című részben a szerző perspektívák formájában összegzi kutatásának eredményeit.

Kinda István a különféle történeti korszakokban érvényes gazdálkodói attitűdök sorba rendezésével, összehasonlításával fontos munkával gazdagította a székelyföldi viszonylatban újszerű társadalomtudományi megközelítések tárházát, és kiindulópontot jelent további kutatások elvégzéséhe.